

Қазақстанда және әлемде көптілді білім беру ортасын қалыптастыру: жүзеге асырудың нәтижелері мен мәселелері

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
семинар материалдарының жинағы

***Қазақстанда және әлемде
көптілді білім беру ортасын
қалыптастыру: жүзеге
асырудың нәтижелері мен
мәселелері***

*Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар
материалдарының жинағы*

Нұр-Сұлтан – 2022

ӘОЖ
КБЖ
Қ

Рецензенттер:

Исина Г.И., филология ғылымдарының докторы, Қарағанды Е.Бөкетов ат. Университетінің профессоры

Загатова С.Б., филология ғылымдарының кандидаты, Еуразия гуманитарлық институтының профессоры

Қазақстанда және әлемде көптілді білім беру ортасын қалыптастыру: жүзеге асырудың қиындықтары мен аспектілері. Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдарының жинағы. - Ғылыми ред. Ф.ғ.д., профессор А.Е.Бижкенова. - Нұр-Сұлтан: ЖК «Булатов А.Ж.», 2022.- 135 б.

ISBN

Семинар Л.Н.Гумилев ат. Еуразия Ұлттық университетінің ғылыми декадасы шеңберінде, сонымен қатар Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА базасынды іске асырылатын ҚР ҒБМ «Білім және ғылым жүйесінің ғылыми модернизациясының негіздері» (2021-2023) атты жобалық-мақсаттық қаржыландыруының тақырыптық жоспарына сәйкес өткізілді, рег. OR11466474

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдарының жинағына семинар қатысушылардың баяндамалары кірді. Мәтіндер авторлық стилінде сақталыңған. Орфографиялық және грамматикалық жағынан түзету жасалған жоқ.

Жинақ көптілді зерттеп жүрген мамандарға және білім алушыларға көзделген.

Құрметті оқырмандар!

Сіздердің назарларыңызға *Қазақстанда және әлемде көптілді білім беру ортасын қалыптастыру: жүзеге асырудың нәтижелері мен мәселелері* атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдарының жинағы ұсынып отыр.

Семинар Еуразия ұлттық университетінің шетел филологиясы кафедрасының ұйымдастыруымен 2022 ж. 13 сәуірінде өткізілді. Халықаралық қатысушылардың ішінде Башқұрт мемлекеттік Ақмұлла атындағы педагогикалық университеті мен қатар Солтүстік-Батыс Федералды Аммосов атындағы университеттер бар.

Семинар тақырыбының маңыздылығына күмән жоқ, үш тілдік білім беру бағыты нақты назар талап ететін, еліміздің және әлем деңгейіндегі жалпы білім беру саласының маңыздығын көтеретін сұрақтардың бірі.

Өз еліміздің тіл саясатындағы қазақ тілді одан сайын дамыту, қазақша тілдік кеңістіктің өрісін кеңейту, басқа тілдерге жағдай жасату, жас өспірімдердің тілдік білімдерін қолдану деңгейіне жеткізу – осы және тағы да басқа сұрақтар әлі де өзінің дұрыс шешімін табуда.

Беріліп отырған жинақта семинар қатысушылардың жеке ойымен қатар жалпы Қазақстандағы және әлемдегі білім ошақтарында атқарылып жатқан жұмыстары, жаңалықтары мен жетістіктерімен қатар қиындықтары көрсетілген.

Жинақ мамандарға және білім алушыларға пайдалы болады деп сенеміз.

МАЗМҰНЫ

Біжкенова А.Е., Базарбекова Ж.Н. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТІЛДЕРДІҢ ҮШТҰҒЫРЛЫҒЫ САЯСАТЫ - ОЗЫҚ БІЛІМ ҮЛГІСІНІҢ КӨРІНІСІ.....	6
Булатбаева К.Н. КАК ОБНОВЛЯТЬ СОДЕРЖАНИЕ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	17
Буркова Т.А. ПОЛИКУЛЬТУРНАЯ И/ЛИ ПОЛИЛИНГВАЛЬНАЯ ЛИЧНОСТЬ?.....	20
Дербишева З.К. ОПЫТ МНОГОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ КЫРГЫЗСТАНА.....	24
Китибаева А.К. ПРОБЛЕМЫ ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ.....	28
Находкина А.А. ЯКУТСКИЙ ЭПОС ОЛОНХО НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ.....	32
Aminova L.A. CONVERGENCE STRATEGIES: POLITENESS STRATEGY IN ENGLISH AND RUSSIAN LINGUOCULTUROLOGY.....	37
Анафинова М.Л., Дюсембаева И. Т. ЕЛ ИМИДЖІҢ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ВЕРБАЛДЫ ТӘСІЛДЕРІНІҢ ЛИНГВО-ПРАГМАТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	41
Анафинова М. Л., Нагашибаева Г. М АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ БАСПАСӨЗІНДЕГІ ЭВФЕМИЗМДЕРДІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТІК СИПАТЫ.....	47
Ахметова Г.С. ЛЕКСИКАЛЫҚ ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ ДАМУДЫҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	53
Бүлегенова И.Б., Г.К.Кенжетева ҚУАНЫШ ЭМОЦИЯСЫНЫҢ ТІЛДЕ БЕРІЛУІ.....	58
Гиберт О.С. ИМЯ СОБСТВЕННОЕ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ..	63
Буркова Т.А., Г.А. Дистанова ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ И ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ ФОЛЬКЛОРНЫХ ТЕКСТОВ, СОДЕРЖАЩИХ ТОПОНИМ (НА ПРИМЕРЕ НЕМЕЦКИХ ЛЕГЕНД И ПРЕДАНИЙ).....	67

Елеш А.Т. MYTHS AS A SOURCE OF THE FORMATION OF A PATRIOTIC PERSONALITY.....	72
Zhambylkyzy M., Yergalymova Z.Y. DEVELOPING COLLOCATIONAL COMPETENCE OF STUDENTS WITH THE HELP OF CORPORA IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE.....	78
Ксанова Д.М. ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ТЕРМИНЫ В СТРУКТУРЕ ГИДРОНИМОВ КАЗАХСТАНА И США.....	86
Куантаева Д.А. ИРОНИЧНОСТЬ КАК ЧЕРТА АНГЛИЙСКОГО КОММУНИКАТИВНОГО СТИЛЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕЛЕВИЗИОННЫХ ПЕРЕДАЧ ВВС).....	92
Липустина О.М. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВЫХ И НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В СВЕТЕ ТРЕБОВАНИЙ НОВЫХ СТАНДАРТОВ ОБУЧЕНИЯ.....	96
Мусина Р.Р. СТРАТЕГИИ ПЕРЕВОДА НАЗВАНИЙ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ФИЛЬМОВ НА НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК.....	100
Нуркенова Г.А., Дуйсекова А.А. ЗАГОЛОВОК В ПОЛИТИЧЕСКОМ ГАЗЕТНОМ ДИСКУРСЕ: ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	104
Оспанова А.Б. ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ: ВЫЗОВЫ И АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ.....	111
Рысбек Ж.Қ., Бижкенова А.Е. ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ КӨП ҚҰРАМДЫ ТЕРМИН СӨЗДЕР.....	114
Сәрсембай С.Б. ҚАЗАҚСТАНДА ЖӘНЕ ӘЛЕМДЕ КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ: ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ АСПЕКТІЛЕРІ МЕН КЕДЕРГІЛЕРІ.....	119
Tlepbergen D. THE ROLE OF TRANSLANGUAGING IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	125
Turganbekova A.M., Syzdykbayeva A.A. THE CONCEPT OF MILK IN THE KAZAKH AND ENGLISH LINGUISTIC PICTURES OF THE WORLD.....	130

THE CONCEPT OF MILK IN THE KAZAKH AND ENGLISH LINGUISTIC PICTURES OF THE WORLD

Turganbekova A.M.

ENU named after L.N.Gumilyov

Master's student ENU named after L.N.Gumilyov

Сыздықбаева А.А.

Учитель средней школы им М.Ломоносова,

Туркестанская область

Түйіндеме. Зерттеудің мақсаты – қазақ және ағылшын әлемнің тілдік бейнелеріндегі сүт концептінің семантикалық құрылымына кіретін семантикалық және лингвомәдени компоненттерді анықтау

Зерттеудің ғылыми жаңалығы осы мақалада салыстырмалы-салғастырмалы аспектіде семантикалық және мәдени-семантикалық деңгейде әлемнің қазақ және ағылшын әлемнің тілдік бейнелеріндегі сүт концептінің компоненттері қарастырылған. Жұмыста фразеологиялық бірліктерді, мақал-мәтелдерді, салыстырылатын екі тілдің сөздерін талдау нәтижелері келтірілген, қазақ және ағылшын әлемнің тілдік бейнелеріндегі сүт концептісінің ортақ тұстары және ерекшеліктері көрсетілген.

Түйін сөздер: әлемнің тілдік бейнесі, мәдениет, концепт, сүт, лингвомәдениет.

Аннотация. Цель исследования – выявить семантические и лингвокультурные компоненты, входящие в семантическую структуру концепта молоко в казахской и английской языковых картинах мира

Научная новизна исследования состоит в том, что в данной статье рассмотрены компоненты концепта молоко в казахской и английской языковых картинах мира на семантическом и культурносемантическом уровнях в сопоставительном аспекте. В работе приводятся результаты анализа фразеологических единиц, пословиц, поговорок двух сопоставляемых языков, выделены общие и отличительные компоненты концепта молоко в казахской и английской языковых картинах мира.

Ключевые слова: language picture of the world, culture, concept, milk, linguoculture.

Abstract. The purpose of the study is to identify semantic and linguocultural components included in the semantic structure of the concept of milk in the Kazakh and English language pictures of the world

The scientific novelty of the research consists in the fact that this article examines the components of the concept of milk in the Kazakh and English language pictures of the world at the semantic and cultural-semantic levels in a comparative aspect. The paper presents the results of the analysis of phraseological units, proverbs, sayings of two comparable languages, highlights the common and distinctive components of the concept of milk in the Kazakh and English language pictures of the world.

Keywords: linguistic picture of the world, culture, concept, milk, linguoculture.

Introduction

Research into the relationship between human being and the world around him has been gaining momentum lately. One of its main tasks is to realize the uniqueness of national culture and its common features with world culture.

Language serves as a means of collecting and storing information, it is a source of knowledge about the world. Like language, culture is one of the forms of consciousness reflecting a person's attitude to the world [1, 76 p.]. According to K. Levi Strauss, language is both the basis, the product of culture and its most important component, as well as a factor in the formation of the cultural code [2, 62 p.].

Each individual nation has its own point of view, i.e. each natural language consists of system units, as a result of which any native speaker has a special relationship to the world soaked in mother's milk, and forms its own interpretation, collective philosophy, or rather the mentality of the nation. V. Von Humboldt noted this as the spirit of the nation [3, 81 p.]. In accordance with this, the language should represent a national character, a national idea. It usually consists of symbols, images, concepts and legends, that is, language units. The word is a complete concept, filled with content, absorbing the entire history of the people and all their ideas [3, 102 p.].

The linguistic picture of the world is the object of research by many modern scientists, the study of which is dictated both by the development of linguistics in general and its individual areas, in particular linguoculturology.

One of the Kazakh linguists A. Islam believes that the linguistic picture of the world is a set of knowledge that is reflected in the language, formed on the basis of collective national cultural experience inherent in native speakers of this language [4, 29 p.].

The concept as a carrier of cultural information of a particular people unites the entire spectrum of the system of conceptual notions and scientific views. Many concepts are studied in a comparative aspect on the linguistic material of two or three national cultures, which makes it possible to identify the features, similarities and differences in the worldview of the peoples-speakers of different languages. Turning to the consideration of the concept of milk, we compare the "ethno-cultural profile" of the perception of this concept by native speakers in the Kazakh and English language pictures of the world and identify the features of its perception by native speakers at the cultural and semantic level. All of the above determines the relevance of this study.

The following tasks were set in the work:

- to describe the lexicographic interpretation of the concept of milk in the Kazakh and English languages;
- to identify the cultural and semantic components of the concept of milk based on the material of stable expressions of the Kazakh and English languages;
- to identify similarities and differences in understanding the essence of the concept of milk in the Kazakh and English worldviews.

The following research methods were used in the work: the method of conceptual analysis; the method of contextual analysis; a comparative method that

helps to identify universal and national-specific features of concepts in two languages and cultures.

The theoretical basis of the research was the works on the problems of cognitive linguistics, by works on linguoculturology by V. A. Maslova (2001), Ter-Minasova S.G.(2000) Islam A. (2004). The practical and scientific significance of the research lies in the fact that the results of the work can be used in pedagogical activities to improve the educational process, including in lecture courses and practical classes in linguistic disciplines "Linguoculturology", "Comparative Culturology", "Phraseology", which are taught in bachelor's and master's degrees.

Main part

The term "concept" occupies an important place in the linguistic picture of the world. The system of concepts represents a picture of the world, reflects a person's understanding of reality. The concept covers the entire content of the word: meaning and connotation, reflecting the idea of the bearer of this culture about the various phenomena behind the word. In the Kazakh linguistic picture of the world, the concept of milk occupies an important place, as the Kazakh people lead a nomadic lifestyle and are engaged in animal husbandry.

In order to determine the meaning of the milk lexeme in the Kazakh language, we turned to dictionaries:

In the explanatory dictionary of the Kazakh language, milk is a nutritious liquid substance secreted from the nipples of mammalian animals[5].

Milk is a white liquid substance secreted by the mammary gland of the mother, which is of great nutritional importance for her child[6].

The concept of milk is reflected in stable units of language, proverbs and sayings. The proverb is the soul of every culture. Proverbs are passed from mouth to mouth, from generation to generation. Familiarity with phraseological units, proverbs and sayings allows you to better understand the history of the people, their attitude to human dignity and shortcomings, the specifics of the worldview. The moral teachings contained in the paremias are usually very simple and always relevant, the values they reflect are eternal values.

Dairy products were considered sacred to the Kazakh people and were called *азарған* (*white*). Among the wedding rituals, we find the phrase *сұтақы*. This is the cost that is given to the girl's mother for raising her. In prosperous families, it was given to up to ten horses, in families with average incomes - one cattle or things, for example, a carpet, a fur coat. Currently, funds are being issued.

Phraseological units are combinations of words whose components are so related to each other that the meaning of the whole is not derived from the totality of the meanings of the components included in the phraseology. Phraseology (further – FU) is the main, complex, multidimensional unit of the modern phraseological system, which is difficult to distinguish from the total number of words, and even more so – word combinations.

After analyzing the collected material, we divided the phraseological units with the component "milk" into several groups.

Milk (SEMA young): *сүт кенже; сүт қозы; сүт бота; сүт лақ; сүт тайлақ; сүт тіс; сүт тырнақ; ернінде сүттің дәмі тұр*. These phrases mean young.

In the past, Kazakhs did not have a clock to measure time, and such phrases as *сүт пісірім* (until the milk is cooked); *сүт қайнағаныша* (until the milk boils) were used as a measure of time.

In addition, there are also phraseological units that indicate that milk is pure, white. For instance, *сүттей жарық; сүттен ақ, судан таза*.

In the Kazakh linguistic picture of the world, milk is reflected in the image of sacred, white, and pure. In addition, the following proverbs and sayings show the benefits of milk in the worldview of the Kazakh people and use it as a daily main dish: *Малды бақсаң, сиыр бақ, сүт кетпейді шарадан. егін ексең, бидай ек, құт кетпейді даладан; түйе жисаң, нардан жи, жүк қалдырмас жолында, сиыр жисаң, тарлан жи, сүт пен қаймақ қолыңда; нар маяның жүні – жібек, сүті – бал, нар жігіттің аймағы ел, алды мал*.

In the dictionaries of the English language is also given a similar definition of milk with the Kazakh language. Milk is a white liquid that woman and female animals produce in their bodies or young animals [9]. Milk is the white liquid produced by cows, goats and some other animals as food for their young and used as a drink by humans [10 <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>].

Milk has had a special symbolic meaning since ancient times. Being the food of the gods, it symbolizes eternal life, prosperity, rebirth. In this regard, we should also mention the tradition of drinking tea with milk in England. There are different opinions about the history of its origin. In one of them, in the 17th and 18th centuries, tea cups were so thin that they broke off from hot tea and were used to cool the liquid by adding milk.

A symbol of abundance. The image of milk abundance is reflected in many legends and myths. The biblical abundance in the promised land" is known from the English phrase *milk and honey* (the place where milk and honey drip, the milk river).

A symbol of understanding motherhood and spiritual values. Of course, milk is a symbol of the mother. Being the main food of infants, milk is a sign of the beginning of a new life. *Ана сүтімен сіңу / drink in smth with mother's milk* has a deep meaning in spreading the spiritual foundations, the continuity of generations, the cultural experience of the nation. In the Kazakh language, it is also emphasized that through the phrase *сүтпен енген мінез, сүйекке сіңген әдет*, the child not only receives nutrition from mother's milk, but also learns upbringing and character.

A symbol of beauty and health. *Milk and roses* – means prosperous, healthy.

Thus, the study of the symbolic meanings of phraseological units allows us to obtain information about the national and cultural characteristics of peoples. The symbolic meaning of a single component word in different cultures can be the same

or different, depending on the peculiarities of the worldview of a particular ethnic group.

As an example of the cultural features of the concept of "milk" in English, they celebrate the milk holiday, which is held in Australia. On the same day, various dairy companies advertise their products on their machines. In addition, a milk ball is held in England, where the milk lady is elected.

Conclusion

In the linguistic picture of the Kazakh and English world, the concept of milk has a similar meaning. We can see this from the above definitions.

Thus, milk as a real object is perceived equally by both Kazakh and English people, in Kazakh linguoculture attention is paid to such qualities of milk as purity, abundance, holiness in English – abundance and beauty.

Also, the distinctive features of both cultures are reflected in the traditions associated with milk. In Kazakh culture, when the phrase about milk is used during a wedding, the English people choose a milk lady.

We see prospects for further research of the problem in a more detailed study of the nationally specific components included in the semantic structure of the concept of milk in the Kazakh and English language pictures of the world.

References:

1. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Слово, 2000. – 146 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология. — М., 2001. — 208 с.
3. Гумбольдт В. О. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества // Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. — М., 1984. — 256 с.
4. Ислам А. Ұлттық мәдениет контексіндегі дүниенің тілдік суреті (лингво. сараптама). Филол. ғыл. д. ...дис. — Алматы, 2004.
5. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі/Жалпы редакциясын басқарған Т.Жанұзақов. — Алматы: Дайк пресс, 2008. — 968 с.
6. Б.Қалиев, Ж.Түймебаев, Ш. Құрманбайұлы, С.Исакова. "Мұқағали тілі" сөздігі. — Алматы, 2017.
7. Кеңесбаев І. К. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. Алматы: «Ғылым» баспасы, 1977 ж. 712 б.
8. Жәрдем К. Қазақтың 7777 мақалы мен мәтелі. — Алматы: «Өлке» баспасы. - 2002 ж. — 448 бет.
9. <https://www.macmillandictionary.com>
10. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>
11. Кунин А.В. Большой англо-русский фразеологический словарь 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Русский язык, 1984. — 944 с.
12. <https://idioms.thefreedictionary.com>